

GEZONDHEID IN ZUID-LIMBURG:

Juli 2016

van signaalrood naar bronsgroen!

Het beleid zoals op de volgende pagina's beschreven is een coproductie van de Zuid-Limburgse gemeenten, Provincie Limburg en de GGD Zuid Limburg en richt zich op het realiseren van een trendbreuk. De vele kaartjes van Zuid-Limburg die rood kleuren waar het gaat over gezondheid moeten tot het verleden gaan behoren. We willen naar groen!

Gezondheid in Zuid-Limburg: VAN SIGNAALROOD NAAR BRONSGROEN!

Een leven in goede gezondheid vindt iedereen belangrijk, haast vanzelfsprekend. Gezondheid is het dierbaarste bezit van mensen. Een goede gezondheid is geen doel op zich maar wel van belang om de dingen te kunnen doen die je graag wil. Meedoen in de samenleving, zelfstandig kunnen zijn en je eigen keuzes maken: dit is voor veel mensen belangrijk.

De Zuid-Limburgse gemeenten hebben met elkaar afgesproken om voor de periode 2016-2019 een regionaal gezondheidsbeleid op te stellen. Geen dik rapport zoals vier jaar geleden, maar een compact document met ambities. Geen uitgewerkte voorstellen, maar een richting die samen met alle betrokken partijen verder wordt ingevuld, zowel regionaal als lokaal. Een document tegelijkertijd met stevige ambities en vele verbindingen.

Op de [vorige beleidsperiode](#) kunnen we met tevredenheid terug kijken. Diverse onderwerpen zijn in gezamenlijkheid opgepakt en hebben tot mooie resultaten geleid. Een voorbeeld hiervan is het terugdringen van overmatig alcoholgebruik door jongeren.

Zuid-Limburgers worden steeds gezonder, evenals andere Nederlanders, maar de achterstand ten opzichte van de rest van Nederland is hardnekkig. Ondanks alle inspanningen is het de afgelopen jaren niet gelukt om deze achterstand in te lopen. En juist dit is belangrijk, niet alleen voor het individu.

Het besef groeit dat voor een gezonde regio gezonde inwoners nodig zijn. Goed opgeleid personeel en gezonde werknemers zijn belangrijk om de regio te versterken en de economische ontwikkeling verder te bevorderen. Gezonde mensen hebben meer grip op hun leven en kunnen maatschappelijk meer bijdragen. Gezonde en actieve burgers kloppen bovendien minder aan bij de overheid voor ondersteuning en voorzieningen. Gezondheid is daarmee een middel om de zelfredzaamheid en participatie te vergroten.

Een groot aantal partijen heeft een rol in het verbeteren van de gezondheidssituatie van Zuid-Limburg. Naast het domein van de zorg, liggen kansen voor oplossingen in opvoeding, onderwijs en werk.

Om te komen tot dit gezondheidsbeleid heeft een zorgvuldige **voorbereiding** plaatsgevonden. Naast bestuurders en ambtenaren hebben ook zorgprofessionals, scholen en burgers meegedacht. Bovendien zijn verbindingen gemaakt met de beleidsdocumenten en toekomstprogramma's van de Zuid-Limburgse gemeenten en de Provincie Limburg. Zij blijken opvallend eensgezind in hun aanbevelingen. Richt slimme samenwerkingsverbanden in, dicht bij de burger. Zorg voor minder regelgeving, geef professionals de ruimte en leg burgers niet van bovenaf op dat zij moeten participeren. Er is een brede consensus over de urgentie, het perspectief en de gezamenlijke ambitie.

Het beleid zoals op de volgende pagina's beschreven is een coproductie van de Zuid-Limburgse gemeenten, Provincie Limburg en de GGD Zuid Limburg en richt zich op het realiseren van een trendbreuk. De vele kaartjes van Zuid-Limburg die rood kleuren waar het gaat over gezondheid moeten tot het verleden gaan behoren. We willen naar groen!

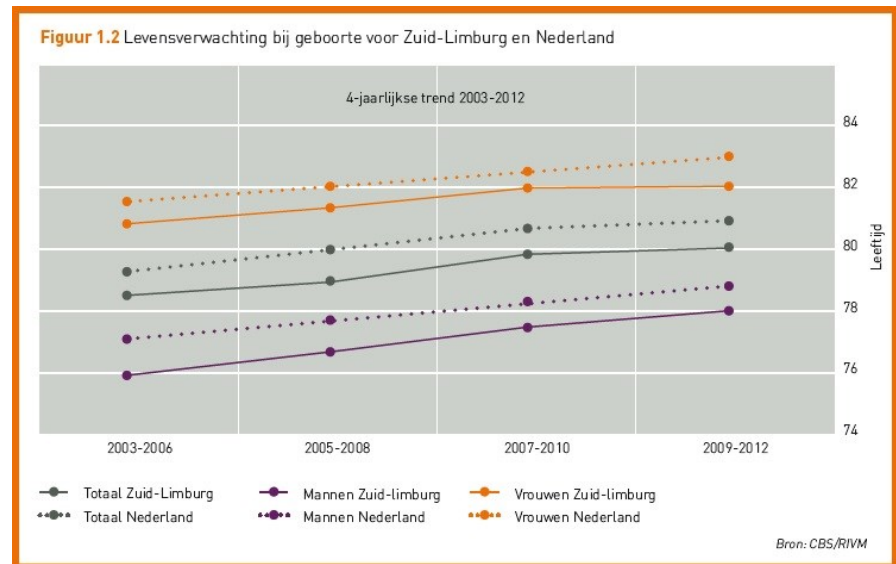
Onze ambitie

Inlopen van de gezondheidsachterstanden

Gezonde inwoners zijn het fundament van een gezonde regio. De gemeenten in Zuid-Limburg willen bereiken dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen in de samenleving. De gemeenten in Zuid-Limburg hebben zichzelf tot doel gesteld om de drie nieuwe taken (WMO 2015, Jeugdwet en Participatiewet) te transformeren naar een samenhangend integraal sociaal beleid. In aansluiting op deze Sociale Transformatie-agenda's van de Zuid-Limburgse gemeenten en de Sociale Agenda van de Provincie Limburg spreken de 18 Zuid-Limburgse gemeenten de ambitie uit om te komen tot een trendbreuk in de gezondheid en participatie van Zuid-Limburgers.

Het doel is om de levensverwachting in Zuid-Limburg te brengen naar het Nederlands gemiddelde en hierbij in de periode 2016-2025:

- Zichtbaar in te lopen op de bestaande achterstanden in de levensverwachting
- In te zetten op een stijging van de ervaren gezondheid

De afgelopen jaren is hard gewerkt. Er is veel werk verzet, maar met de huidige aanpak is het niet gelukt de gezondheidsachterstand te verkleinen. Een meer intensieve – en vernieuwende – aanpak is daarom noodzakelijk. Een aanpak die zich meer richt op het versterken van de eigen kracht van mensen en de inzet en betrokkenheid van veel partners. Niet alleen van partners op het gebied van gezondheid maar juist de inzet van partners op het terrein van economie, arbeidsmarkt en onderwijs. En last but not least, de inzet van burgers zelf. Hierbij kijken wij naar de lange termijn en realiseren wij ons dat wij een traject ingaan dat lange adem nodig heeft om de ambitie waar te maken.

Onze basis

Positieve gezondheid

Een vernieuwende aanpak start met een nieuwe manier van kijken naar gezondheid. De definitie van gezondheid van de Wereldgezondheidsorganisatie uit 1948, een toestand van volledig fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden, past daar niet meer bij. Volgens deze definitie zou bijna niemand gezond zijn. Tegenwoordig gaat gezondheid veel meer om het vermogen je aan te passen aan de uitdagingen van het leven en zelf de regie te voeren op je leven. Dit wordt Positieve Gezondheid genoemd.

We zien gezondheid meer in termen als veerkracht, functioneren en participatie, dan in termen van somatische en psychische aard. De aanpak richt zich daarom op ondersteunen en bevorderen van de regie van burgers.

Een gezonde leefstijl en leefomgeving zijn van belang voor een goede gezondheid. Het ervaren van een goede gezondheid, maar zeker ook de manier waarop de burger weet om te gaan met ziekte, beperkingen of problemen zijn belangrijk bij de aandacht die wij willen schenken aan een gezond Zuid-Limburg met daarin gezonde wijken en gezonde jeugd.

We hebben oprechte belangstelling voor onze burgers en laten dat zien door met hen in gesprek te gaan over de 6 uitgangspunten van positieve gezondheid.

1. Kwaliteit van leven:	Ik geniet van het leven
2. Mentaal welbevinden:	Ik voel me opgewekt
3. Zingeving:	Ik heb vertrouwen in de toekomst
4. Dagelijks functioneren:	Ik kan voor mezelf zorgen
5. Lichaamsfuncties:	Ik voel me lichamelijk gezond
6. Sociaal maatschappelijk participeren:	Ik heb goed contact met andere mensen

Zo krijgen we zicht op onze burgers (en wat hen beweegt) en kunnen we gericht samenwerken met die burgers aan opleiding, arbeid en gezondheid op een manier die hen aanspreekt.

Ons kader

Leren van informatie en verbinden van initiatieven

Dit document beoogt richting te geven aan onze nieuwe koers en is een samenvatting en tevens concretisering van documenten die reeds verspreid en bekend zijn.

De [regionale VTV](#) en het rapport '[Op zoek naar de Limburg-factor](#)' laten zien dat de oorzaken van de gezondheidsachterstand van Zuid-Limburg divers zijn en de oplossingen dus ook. De oplossingen liggen met name op het terrein van opvoeding, onderwijs en werk.

En: begin bij de jeugd. Samenwerking tussen de beleidsterreinen is nodig om een trendbreuk te realiseren.

Het rapport '[Bouwen aan Limburgse vitaliteit](#)' pleit voor het inrichten van een quatro helix: een krachtenbundeling van publieke partijen, private partijen, kennisinstellingen en burgers. Samenwerking tussen deze vier partners is volgens de Provincie essentieel voor een trendbreuk.

De [sociale agenda van de Provincie Limburg](#) koerst op een welvarend en sociaal Limburg met accenten op het vergroten van de instroom van mensen die (nog) niet participeren op de arbeidsmarkt en het verkleinen van de gezondheidsverschillen.

Het motto: meer mensen doen mee, staat niet alleen bij de Provincie centraal, maar vormt eveneens de basis van de toekomstagenda's van de verschillende gemeenten in Zuid-Limburg. Thema's als het versterken van eigen kracht, zelfregie, zelfredzaamheid, samenzorg, collectieve kracht staan centraal in:

- de [Toekomstagenda Sociaal domein Maastricht-Heuvelland 2022](#)
- [Hallo 2020!](#) (Sittard-Geleen en Westelijke Mijnstreek)
- de [Kaderbrief 2016](#) van de gemeente Heerlen
- de [ontwikkelagenda Parkstad](#)

Onze aanpak

Keuzes maken en gewoon beginnen

We maken een bewuste keuze voor de richting die we willen volgen. Uitgangspunt voor de te ondernemen acties is 'dicht bij de burger'. Dit houdt veelal in dat we op zoek gaan naar de agenda van de mensen in de wijk, of van de school.

De onderstaande uitgangspunten staan aan de basis van onze aanpak:

Burgers zijn hoofdrolspelers

We gaan in gesprek met mensen over wat ze zelf belangrijk vinden. We versterken hun rol en initiatieven.

Proces en inhoud zijn even belangrijk

We creëren een procesmatige aanpak en benutten de energie en motivatie van mensen.

Differentiatie is essentieel

Dé burger, dé wijk en dé gemeente bestaan niet. We vermijden het 'one size fits all'-denken. We sluiten aan bij de eigen regio, gemeente, wijken en burgers.

Bestuurlijke betrokkenheid

Draagvlak bij regionale en lokale bestuurders is een voorwaarde voor een succesvolle aanpak en borging in regulier beleid. Eigenaarschap is een doorslaggevende succesfactor.

Synergie circuits

De werelden van preventie en zorg, eerste lijn en sociale wijkteams, werk en inkomen, ruimtelijke ordening, onderwijs, sport en bewegen dienen elkaar te versterken.

Publieke en private inbreng

We brengen op regionaal/lokaal niveau zorgprofessionals, scholen, sportverenigingen, bedrijven, ondernemers en vrijwilligersorganisaties met elkaar in contact.

Sociale marketing op alle niveaus

De manier waarop de boodschap wordt gebracht, kan diezelfde boodschap versterken. We gebruiken de principes van sociale marketing zowel op strategisch-bestuurlijk niveau als richting zorgprofessionals en burgers.

Monitoren voortgang en resultaten

Door monitoring worden effecten van activiteiten en het proces zichtbaar. Met informatie over proces en resultaten blijven gemeenteraad en college, burgers en samenwerkingspartners betrokken.

Onze plannen

3 programmaliijnen

Om richting te geven aan de invulling van de Zuid-Limburgse ambitie is meer dan ooit behoefte om ideeën en ontwikkelingen te verbinden. We kiezen voor een programmatische aanpak met drie programmaliijnen die ons houvast geven bij het formuleren van de te ondernemen acties. De drie programmaliijnen staan in relatie met de inhoudelijke input uit documenten zoals hierboven genoemd en leveren zo de basis voor concrete uit te voeren acties.

We werken samen op de schaal van Zuid-Limburg waar dit nuttig en nodig is en bieden ruimte voor lokale invulling wanneer dit wenselijk is. Samenwerking vergroot de slagkracht, zeker waar het gaat om samenwerking met regionaal georganiseerde partners. Hierbij is ruimte en flexibiliteit voor een lokale of subregionale implementatie om recht te doen aan de eigenheid van de verschillende gemeenten, buurten en wijken (think global, act local).

Programmaliijn 1 **Gezonde jeugd**

In deze programmaliijn wordt de verbinding met de bestaande initiatieven nadrukkelijk verder verbeterd en gestroomlijnd.

Thema's

- Preventie & vroegsignalering
- Veilig en gezond opgroeien
- Relatie met het onderwijs

Basis

- rVTV 2014
- Lokale vtv's
- Themarapportage jeugd

Ambitie

Inzetten op een vergroting van het percentage jongeren waar het goed mee gaat.

Actie

---

1. Realiseren van een veilig opgroei- en opvoedklimaat

Belangrijk daarbij is onder andere:

- de doorbreking van sociale overerving bij kwetsbare groepen;
  - dat dit gebeurt samen met:
    - » burgers
    - » (zorg)ondernemers
    - » gemeenten
    - » kennisinstellingen
  - dat ingezet wordt op de ontwikkeling van vernieuw(en)de concepten voor opvoedingsondersteuning. Inzetten betekent:
    - » enthousiasmeren en faciliteren,
    - » uitdagen van partners, en
    - » de dialoog aangaan met ouders en jongeren zelf.
-

2. Verbetering van de talentontwikkeling van kinderen

Dat kan onder meer door:

- het breder implementeren in het onderwijs van succesvolle onderdelen uit het project Gezonde Basisschool van de Toekomst;
  - oog hebben en bewaken voor de doorgaande lijn richting Voortgezet Onderwijs.
-

3. Verbetering van vroegsignalering ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten met name in het MBO (niveau 1)

Hiervoor is onder andere nodig:

- Een gezamenlijke (gezondheids)agenda met gemeenten, bedrijfsleven en onderwijs, waarin aandacht voor:
    - » het delen van informatie over risicoleerlingen,
    - » zicht op beschikbare interventies,
    - » coaching van risicoleerlingen,
    - » contact met ouders.
-

4. Streven naar een gezond gewicht voor alle jongeren

- Er wordt ingezet op een integrale aanpak van overgewicht bij de jeugd van 0-19 jaar. Dit kan via de JOGG-aanpak.
-

Programmaliijn 2 **Gezonde wijk**

In deze programmaliijn sluiten we vanuit Publieke Gezondheid nauw aan bij de ontwikkelingen in de wijken en kernen, waar het sociale domein en de 1e lijns zorg elkaar vinden in wijkteamstructuren.

Thema's

- Arbeid en participatie
- Preventie en zorg

Basis

- rVTV 2014
- Lokale vtv's
- Wijkprofielen

Ambitie

Inzetten op het verkleinen van sociaal economische gezondheidsverschillen tussen de wijken in de gemeenten in Zuid-Limburg.

Actie

---

1. Per wijk komen tot een top drie van belangrijkste prioriteiten die opgepakt gaan worden door:

- inzicht krijgen in de belangrijkste gegevens van de wijk, bijvoorbeeld d.m.v. een wijkprofiel waarin o.a. mate van
  - » maatschappelijke participatie
  - » opleidingsniveau
  - » inkomensniveau
  - » fysieke en sociale omgevingsfactoren
  - » veiligheidsgevoel
  - » leefbaarheid;
- organiseren van een 'burgertop' per wijk. Het wijkprofiel wordt gedeeld met burgers en als basis gebruikt voor de dialoog met én tussen burgers;
- dialoog met professionals in de wijk. Realiseren van een gezamenlijke aanpak in de wijk door burgers, professionals en gemeente;
- gezamenlijk doelen, resultaten en acties/activiteiten benoemen en oppakken. Burgers worden uitgedaagd om zelf met initiatieven te komen en aan te geven welke behoeften zij hebben.

---

2. Een andere (positieve) kijk op gezondheid wordt bevorderd.

Onder andere door:

- zoveel mogelijk mensen kennis te laten nemen van het begrip positieve gezondheid. Mensen er van bewust maken dat gezondheid verder gaat dan de aan- en afwezigheid van ziekte. Niet de beperkingen maar de mogelijkheden van het individu staan centraal;
  - het concept breed uit te dragen (via professionals, PR campagnes en basisgedachte uit te dragen via de lopende proeftuinen).
  - het opzetten van een netwerk positieve gezondheid Zuid Limburg (naar voorbeeld van de Noordelijke Maasvallei).
-

Programmaliijn 3 **Aandacht voor kwetsbare personen**

Deze programmaliijn heeft betrekking op verwarde personen, veelplegers, daklozen, verslaafden, zorgwekkende zorgmijders.

Thema's

- Intensieve samenwerking met politie, openbaar ministerie, Veiligheidshuizen
- Geweld in afhankelijkheidsrelaties
- Diverse vormen van zorg in het lokale veld

Basis

- rVTV 2014

Ambitie

Het creëren van een gezonde en veilige leefomgeving voor kwetsbare personen en een betere integratie van deze mensen in de wijk.

Actie

Ervoor zorgen dat kwetsbare personen snel en adequaat ondersteund worden in hun zelfregie en zo nodig toe geleid worden naar de benodigde zorg op maat.

Dit doen we onder andere door:

- 1. Versterken van (vroeg)signalering**
  - 2. Proactief en outreachend opzoeken van mensen in kwetsbare situatie**
  - 3. Versterken van samenwerkingsverbanden en processen gericht op ondersteuning en opvang van kwetsbare personen, waarbij GGZ- en somatische deskundigheid vereist is.**
-

Het vervolg

De aanpak van alle genoemde acties zal niet 'vanzelf' gaan. Een eerste stap zal daarom de inrichting van een platform / ondersteuningsstructuur moeten zijn, waarin de belangrijkste partners samen optrekken en linken en verbindingen leggen naar bestaande activiteiten en nieuwe acties oppakken.

De Zuid-Limburgse gemeenten hebben aan de GGD Zuid Limburg gevraagd om – in het verlengde van de taken die zij nu uitvoeren en verlengstuk van de gemeenten – hierin het voortouw te nemen. Aan de GGD wordt gevraagd in samenspraak met de Zuid-Limburgse gemeenten en andere betrokkenen in de loop van 2016 tot een voorstel te komen.